

Almudaina (1963). També, ultrapassant la frontera lingüística: a Olocou del Rei: «*El Friñal* de P. José» (1961), «*las feriyals*» a Fonç (que Griera, ZRPb. XLV, 234, malentén com «els afores»), arag. *fergenal*, *ferginal* o *freginal* «campos que se comprenden en la rondona de un pueblo» (Peralta).

No ve precisament de *farratge* el cast. *forraje*, manllevat del fr. *foufrage*, car aquest és més aviat derivat del fr. ant. *fuere* 'alfals, farratge', d'origen germànic (*foðr* 'aliment, farratge de bestiar', al. *futter*), prov. mod. *foure* (Mistral, *Mireio* v, 69.4). D'aquest *fuere* deriva, com a terme militar, el fr. *fourrier* (> cast. *cabo furriel*); i d'aquest *fourrier*, que en francès també adquireix funcions municipals, sembla ser extret regressivament el ross. *furro* «huissier» 'agutzil': Prunet, Montesquiú, Teulís, Torrelles de la Salanca (1959-60); ja el va usar ASaisset (escrit *forro* en l'ed. *Catal. del Ross.*, 121, 251). En altres punts *furriel* o *fourrier* s'adaptaria com a *forrell* > *farruell* (Montblanc 1658, *AlcM*).

¹ I arag.: «el año que será sembrado de *ferrayna*» en un doc. gistavino de 1602 (que copio a l'ajuntament de Plan, 1965. — ² «Forraje que produce el centeno sembrado a fines de agosto, el cual se hace pastar desde fin de diciembre, tiempo en que alcanza un palmo de altura; i, estando el terreno muy endurecido por el frío, se consigue que al comerlo no lo arranquen, y así vuelve a brotar en primavera y se siega en verano», Ferraz, 60. — ³ Prop de Vallabruga hi ha la *Farrai del Pilaret*, i diuen «una *farrái* és una finqueta prop del poble» (1957). — ⁴ «D'aleshores ençà vaig *farrejar-me* en la lluita moral de les idees, joiós de l'entusiasme que sentia per aquella llibertat redemptora, dels meus somnis» (així ja en l'autògraf, si bé primer havia escrit «vareig entrar en ---», *Presons*, p. 46), «de les fondàries inconscients --- on s'arrosseguen els mals instints --- quan l'esperit se cargola en el sofriment moral; an els pobres vençuts, la vida els hi arrossega cegament i després s'hi *farregen* sense saber-ho» (id., 115, O. C., 883a24); «el seu teixit espiritual tenia l'ordit tràgic: quan es *farrejava* en el mal se li eixamplaven les ales del cor i una aspra alegria se li caragolava per les venes», *La Dona Lletja*, cap. IV (*A recés de ---*, p. 172; O. C., 499b33); «si d'aquestes maneferies en sorgia una guerra civil, tu sí que podries *farrejar-t'hi* pla bé en les teves ocupacions pageses», *Cartes d'un Visionari* (III, § 8, p. 52).

FARRO, del ll. FAR, FARRIS, n., 'espècie de blat', 'espelta', 'farina'. □ 1.ª doc.: doc. de 1466 (*AlcM*); c. 1390, *Torcimany* amb cinc rims en *-arro* (1273.1), sense definició, però deu ser això.

No el porta el Busa-N. (1507 ni 1562), però el registra el DAG. en el Nebrija llatí-català, amb *farro* com a traducció de *far*, *farris*, i de *ador*, *adoris*, i en el *Llibre de la Pesta* del Dr. R. Moix de Girona (1587); ¹ OPou (en el capítol d'«escudelles espesses»): «*sèmola --- farro*: polenta; fideus ---» (*TbPu.*, 192). *Fáru* ha restat com a paraula viva fins després de la meva jo-

ventut, i no sols amb aplicacions figurades o amb sentit vague de 'menja farinosa, espessa a tot ser-ho, poc apetitosa', sinó que encara a molts llocs en parlaven els vells com un aliment de pobres, corrent o normal: a Sant Pol havia estat el mot per a 'farinetes', i un vell amic em parlava (1938) de quan en els temps del seu jovent se'n menjava a tot el poble.

Junt amb el cat. ha subsistit *farro* en it. i en dialectes cast. [1490], veg. DCEC (FARRO) on es trobaran cites orientadores (fins per al cat., com la de la trad. del català Robert de Nola); la terminació de la forma it. *farro*, etc. sembla donar a entendre un canvi de terminació enfront de la -E de FAR, FARRIS, cosa que ben possiblement no remunta molt amunt cap al llatí vulgar, com sigui que en it. s'explica morfològicament com a singular refet partint del plural FARRA (o un *farrí* pl.) i en català la -o en realitat, en aquest sentit, és ambigua (cf. *verro*, i veg. *LleuresC*, 197); tot això, però, no ens diu que una forma *FARRUS, pl. ²⁰ *farros*, no pugui ser també antiga. El mot degué tenir en tot cas alguna persistència en mossàrab vist que hi ha un murc. *alfarra* per a una menja d'ordi (Ga. Soriano).

Sobretot tenim el mallorquí *farrutx*, que el DFgra. explica «escudella d'ordi, cast. *farro*» i és «espècie de sèmola basta d'ordi o blat de moro» (DAG.); «farina grossa d'ordi que es dóna al bestiar» (*AlcM*); aquest ja consta de data antiga: «doní, a una onza sucre blanch e *farug* e mel e pomes, per la sclava apellada Maciana» en un doc. de 1395 (*BSAL* IX, 362); «s'alsaren molts de fabricants / de *farrutx*, de sèmola, / macarrons gruixats / ---», PdAPenya; i *AlcM* troba «ordi per fer *farrutg*» en un doc. de 1664; ara bé això no és, com diu aquesta obra, un «derivat de *farro*» sinó la forma mossàrab mallorquina que perpetua FARROS (pl. collectiu), llatí vulgar tardà, tal com *Cogulutus* CUCULLOS, *Artutx*, amb el desplaçament típic mossàrab de l'accent, a la manera de *Castelitx*, *Costitx*, *Mortitx*, *Crestatx*, *Portinatx*, *Felanitx* (*Hortalutx*, probablement HORTELLOS o HORTULOS), etc.

DERIV.: *Fàrrega* (-aga); *farregada*. En *farrago* i *farrigo-farrago*, tenim el resultat de la confluència dels sentits i forma de *farro* i ll. *farrāgo* (que en llatí era derivat d'aquell, i participava del seu significat i matís), i *farragós* (que em sembla s'excedeixen els puristes en excloure'l de l'ús admissible).²

En un grup de mots, que comprèn notablement els coneguts *afarrussar-se* i *aferrissar-se*, conflueixen les derivacions de *farro* i les de *ferro*, fins al punt de sumar-s'hi en forma difícil, o més aviat impossible, de destriar: hi hauria doncs tan bones raons per escriure *afarrissar-se* i *aferrussar-se* (a la inversa del que ja he fet), car en el fons també (o fins primordialment) es tracta de formacions com la que hem vist en *farratjar-se*, derivat de *farratge* (< FARRAGO), que hi coincideix quasi del tot pel significat (veg. a FARRATGE els testimonis de *farratjar-se*, en llur context); «un pobre dimoni macilent y afamat, que de bona gana m'hauria *aferrussat* a les deixies d'aquells malfarts», «deixa'm *aferrussar* a les teves entranyes, si és que 'n tens, com